

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

AZ ÉRSEKJÁRVÁRVIDÉKI RÓMAI KATHOLIKUS NÉPTANÍTÓ-EGYESÜLET KÖZLÖNYE.

Megjelenik a szorgalmi időben minden hó 15-én s 30-án.

Előfizetési ár:

Egy évre 2 frt

Félévre 1 frt

Egyes szám ára . . . 10kr.

Szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Komlóssy Ferencz.

Főmunkatárs: Zelliger Alajos.

Hirdetési díjak: Bélyegilleték 30 kr. Egy kéthasábos
petitsorért 10 kr.

Az előfizetések, valamint a lap szellemi részét illető közlemények a „Népnevelő” szerkesztőségére címezve Budapestre (Ujvilág-utca 14. sz.) küldendők.

TARTALOM: Erkölstanítás az iskolában. Sankovits Bertalan. — A tanító példája. Bielek Károly. — Tárca. Előkelő vendég. Garamparti. — Irodalom és művészet. — Vegyes.

Erkölstanítás az iskolában.

A tanügyi lapokban is felvetették már azt az óhajt, jó lenne, ha az erkölstan mint külön tárgy taníthatnák az iskolában. Okot pedig erre az adott, hogy a társadalom erkölcsi viszonyai nagyon elszomorító képet nyújtanak; a „Népnevelők Lapja”-nak folyó évi tizenharmadik száma pedig azt ajánlja bekezdő cikkében, hogy az erkölstanítás nem lévén elválasztható a vallásoktatástól, csak taníttassék ezután is az, ami eddig, de ne úgy, mint eddig, hanem máskép. Sem az egyik, sem a másik ajánlat nem állja ki a helyes kritikát, még akkor sem, ha az országos tanítógyűlés mellette döntene is.

A hitfelekezetek ellen van a panasz emelve, azok nem tanítják a helyes módon az erkölstant; nem akarnak az ősi erényektől, a régi erkölcsöktől eltérni, csökönyös maradiság kedvéért kitérnek oly javítások elől, melyek hivatvák az erkölcsi életet a haladó kornak színvonalán tartani.

Ezeket és ilyeneket olvasva az ember akarva, nem akarva gyanuba hozza az erkölstanításnak a vallástantól való elkülönítését ajánló tanférfiakat, hogy ők is, bár nem nyiltan, annak az iskolának hivei, mely tanítja, hogy az erkölcsiség független a vallástól s magától az Istentől is. Pedig hát nagyon téved, aki ebben a véleményben van. Erkölcsöt Isten és így vallás nélkül képzelni is alig lehet, annál kevésbé tanítani.

Aki az ellenkezőt állítja, nem tudja mi az erkölcs. Az erkölcs kötelező valami, törvény az, még pedig föltétlenül kötelező törvény, mely nemcsak

egyes embereknek, hanem az egész emberiségnek szól. De ha törvény, akkor törvényhozója is van, mert minden törvény feltételez valakit, a ki azt hozza, aki parancsol, akinek engedelmeskedni kell. De hát ki az az előljáró, az a parancsoló, aki az egész emberiséget kötelező törvény hozására hatalommal bír? Senki más, mint az Isten. És ki az, aki az erkölcsi törvény megvalósítását kiviheti, ha tekintetbe vesszük az emberi szenvedélyeket, melyeket az erkölcsi törvényt szemben meg kell tagadni, a velük járó élvezetekről lemondani? Senki más, mint az Isten, mert csak ő adhat szentesítést az egész emberiséget kötelező erkölcsi törvénynek az által, hogy az élvezetekről való lemondás fájdalmánál sokkal nagyobb jutalommal ösztönöz a törvény megtartására és büntetéssel fenyeget a törvény megszegésének esetén. Az erkölcsi eszme csak így vihető keresztül, csak ily módon valósítható meg indulataink lázongásával szemben. Az erkölcsi élet e két elvben leli legmélyebb alapját: Szeresd az Istent, szeresd felebarátodat. Maga Rousseau mondja Emiljében, hogy a valláson kívül semmi erős alap nincs az erkölcsiségre, az észre csupán tehát nem lehet azt alapítani. Mert ha megengednők is azt, amit némelyek állítanak, hogy t. i. az erkölcs a rendnek szeretete, nem mondanánk vele semmit, mert ki kötelezi az embert arra, hogy a rend kedvéért szerencsésjét kockáztassa? akkor ha mindenki önmagát tekintí központnak, nagyon helyesen okoskodik. Rendkívül nagy önmegtágadás kell gyakran az erény követésére, de meríthető-e ez az önmegta-

gadás máshonnan, mint épen a vállásos meggyőződésből? Az a gyermek hozzászokik a jónak gyakorlásához, mert tetszik neki a jutalom, melyet Isten ígér s fél a büntetéstől, a melylyel fenyeget. Beszélhetünk neki becsületről, rendről, közjóról, az mind eltűnik, ha egyszer a saját érdeke, szerencséje megköveteli, hogy a közjót alárendelje saját énjének.

Hát a felekezeti erkölcsitanítás módja ellen mi kifogás van? talán nincs a kor mai színvonalán? Aki ezt állítja, nem ismeri a katekizmust. Ott van a tizparancsolat, felosztva száz meg ezer parancsolatra. Ezt nem jól tanítják a hitoktatók? vagy a könyv maga nincs jól megszerkesztve? B. L. úr cikkéből egyik kérdésre sem nyerünk választ, csak azt, hogy tanítsunk másképp, mint eddig. Már tisztelt uram, ha én tanácsosal akarok valakinek szolgálni arra nézve, hogy cselekvésmódját megváltoztassa, hogy illetékes tanácsadó legyek, plane mikor arra fel sem kértek, megmondom azt is, hogyan, miképen cselekedjek ezután.

Hát még akkor midőn egy egész testületnek, a magyarországi papságnak kínálja — semmit mondó — tanácsát. A hitoktató legalább a mi részünkről, megteszi kötelességét, hogy a zsidók és protestánsok mit tesznek, arról nem szólhatok. Nem tanítja csupán a katekizmus száraz hitelveit, hanem ezeket előadva erkölcsi tanuságokat von le; a világ teremtéséről, a gondviselésről, az angyalok és az első emberpár büntetéséről, a világ megváltásáról szóló dogmák, és szent igazságoknál mi képes a kised gyermekeket Isten szeretetére, a büntől való félelemre és tartózkodásra sikeresebben indítani? Van Franciaországban néhány kiesavart észjárású — és én mint mindenütt ugy itt is egyenesen rájuk mondom — gonosz erkölcsű ember, utánzóik nálunk is akadnak — ezek már az iskolák számára a vallástól függetlenített erkölcsant is irtak. Érdekes olvasni annak az erkölcsannak teteleit. Olvassák el a független erkölcsitanítás magyar barátai is, ha mosolyogni akarnak; látni fogják, minő a különbség a kettő között. A vallásokta-

T Á R C Z A.

Előkelő vendég.

Káposztásfalvára vezetem szíves olvasómat és pedig annak kellő közepébe, a muzsák tanyájába: az iskolába.

Az iskola épülete sokban elüt a helység többi épületeitől. Már nagysága is, de még inkább ama esm és tisztaság mely úgy a házon, mint környéken és a kertben is észlelhető: nagy ellentétben áll a szomszédos fakalyibákkal. Lakják pedig e házat, melyben tágas tanterem van: Borzas Bálint tanító és családja.

Hogy az alább közlendő dolgokat megérthessed; szükségesnek tartom röviden jellemezni a tanügynék e lelkes napszámosát. Igaz, hogy nem a legfiatalabb ember, de idősnek sem mondható; most éli férfi világát. Modora és ruházata talán nem egészen szalonképes, de ezen is meglátszik a rend és pontosság. A mostoha anyagi körülmények és a helység elzárkozottsága következtében csak akkor vesz tudomást a világ folyásáról, ha a plébános úr hoz vagy küld neki ujságot; a mi persze csak időközönként történhetik, mert bizony a plébánia is vagy négy órányira van tőle.

A mondott napon mind együtt találjuk a család tagjait. Bálint bácsi — így ismerték mindenütt, dacára annak, hogy még nem volt öreg — asztalánál ül. Valami írásokba van elmerülve, melyekből csak akkor emeli fel fejét, mikor hatalmas pipája bodorfüstje után tekintget. Neje az ablaknál varr; míg a kis Róza kis öcsesét ringatja.

A munka e csendjét egyszerre léptek zaja zavarja, majd kopogás hallatszik az ajtón s nyomban rá egy szurtos atyafi lépi át a szoba küszöbét.

„Dicsérjük az Úr Jézus Krisztust.”

„Mindörökké, amen” felelik a bemlévők. Bálint uram erre felemelkedik székrétől s a jövevény felé tart, miközben jövevele ezélja felől intéz hozzá kérdést.

„Oda át voltam Bodnán és visszajövet a tanító úr valami írásokat adott, vinném el azokat ide.” Ezzel tüszőjébe nyúl s onnan valami csomagot vesz elő s azt — miután leoldotta róla a tisztának éppen nem nevezhető kendőt — Bálint uram kezéhez juttatja, a melyből két levél hullott az asztalra.

„Ugyan mit akarhat az én Marci barátom.”

Vidor Márton bodnai tanító tudtára adja kolégájának, hogy a másik nagypecsétes levélben valószínűleg az e napokban várható „miniszteri” látogatásról lesz szó. Mint jó barátja kis utasítással akar szolgálni, hogy dolgát így is megkönnyítse.

Itt azután elmondja, miképen készítse e'ő a gyermekeket, hogy magas vendége tetszését kinyerhesse. Valószínű, hogy ebéden is marad, mert hiszen hová menne? E miatt azonban csöppet se fájjon Bálint bácsinak a feje. Én — úgymond — nagyon jól ismerem a magas vendéget és tudom, hogy az ételben legjobban szereti az egyszerűséget. Bálint uramnak sem kellett több! Talán nagy katasztrófa sem hathatott volna annyira idegeire, mint e tudósítás; a mi nejében részben csodálkozást, részben valami olyan félelemformát is ébresztett.

tás módja a katolikusoknál úgy, amint azt a cikkiró akarná, soha sem lesz tökéletesbítve; ilyen tanács és javaslat után pedig a többi felekezetenél sem. A vallásoktatás úgy, mint eddig történt, mindig megfelelt céljának; mennél jobban és többet voltak a gyermekek oktatva a vallásra, Isten és a felebarát szeretetére, annál erkölcsösebbek voltak. A módot, hogy az miként történjék, meghatározni képes és tudós emberünk elegendő bőségben van. Hagyjuk csak a hitoktatókat működni a maguk szakmájába vágó téren, ne avatkozzunk az ő dolgaikba kellelénél tovább, mert attól kell majd tartanunk, hogy egy drasztikus, de találó latin közmondást találunk a fejünkhöz ütni s akkor kénytelenek leszünk mellünköt verve beismerőleg mea culpát kiáltani. Ha olyan nagyon akarja valaki az erkölestant tanítani, nyílik elég alkalma az iskolában külön tankönyv nélkül is. Csak legyen őszinte és elfogulatlan, legyen szívében igazi vallásos érzés, minden tantárgy, minden esemény bő anyagot, és sok

alkalmat szolgáltat arra, hogy tanítványai az erény szeretetét és a bűn megvetését csepegtesse, vagy legalább csepegtetni segítsen. Mert erre törekszik a hitoktató is akkor, midőn az iskolában el van foglalva. Ő is tanítja, még pedig folyton, szeresd felebarátodat, tehát neki ne árts, kárt ne okoz, se testében, se lelkében, se semminemű jószágában; ő is tanítja, hogy szeressük önmagunkat is; még azt is, hogy szeressük a hazát, mely szült, nevelt, mely ápol és eltakar. Főleges tehát az a nagy zenebona, a mit itt-ott csapnak az erkölcsoktatás sürgetésével. Inkább másról gondoskodjunk! Arról például miként lehetne telhetőleg segítségére lenni a hitoktátónak ama törekvését illetőleg, hogy tanítványai a hitant és erkölestant megkedveljék, annak szabványait lelkiismeretesen teljesítsék. Ez a segítség bizony rájuk férne a községi iskolákban, melyekben sok helyütt a hittan olyan, mint a félárva gyermek; a tanító úr semmit sem törődik vele.

És mit nyernénk avval a külön erkölestannal,

Bálint bácsi reszkető kézzel nyult a másik levél után s miután annak tartalmát — mint mondani szokás — egy szuszra végig futotta, nejjének nyujtá oda olvasás végett, mert maga képtelen volt annak tartalmát élő szóval elmondani.

Szerencse, hogy neje gyorsan felfogta a helyzetet.

„Ugyan Bálint, hát egy látogatás ennyire képes téged felizgatni? Hiszen még örülnöd kellene a megtiszteltetésen, mely ily magas látogatás által szerény hajlékunkat éri“.

„Igaz, igaz; de egy miniszter! . . . azután ebéd! . . . fogadni is kell, üdvözölni is . . .“

„Hát nem olvastad, hogy inkognitóban jön és mint Vidor írja, szereti az egyszerűséget? Ami különben az ebédet illeti, bizd azt csak én reám.“

E szavak valahogy megnyugtatták Bálint bácsit; de hogy a teendőket jól meggondolhassa hangosan olvassa a hivatalos iratot: „Kedves barátom! Május 5-én magas látogatója lesz a káposztásfalvi iskolának. Az erre átutazó „Miniszter“ úr ugyanis ez alkalmat arra akarja használni, hogy saját szemével lássa a környék iskoláit. En elfoglaltságom következtében el nem jöhetek, de kísérni fogják a magas vendéget Vidor Márton és Balázs Sándor tanító urak. Midőn Önt erről értesítem egyúttal ama reményemnek is akarok kifejezést adni, hogy ismert buzgósága itt is fényes sikert fog aratni. N. N. tanfelügyelő“

Midőn így nyugodtabb elmével olvasta a levelet, egyúttal az eszközök felől is gondolkozott, melyek alkalmasak lehetnének arra, hogy ő excel-

lenciája mindenképen meg legyen elégedve a jelenlegi állapottal. Végre megtalálta a leghelyesebbet.

„A gyermekeimet nem féltsem — úgymond — mert hiszen Isten a tanum, hogy lelkiismeretesen iparkodtam eleget tenni kötelességemnek; ezzel tehát megvolnánk. Csak még az iskolát kell szépen rendbeszedni és feldiszíteni. Az üdvözlést majd elmondja Dudáék Gyurija.“

Este a vacsoránál tüzetesebben beszéltek meg a teendőket; még az ételekre vonatkozólag is megegyeztek, a mi nem volt könnyű feladat, mert Bálint uram is kockáztatott egy-egy véleményt, a mi nejjének sehogysem tetszett, úgy lévén meggyőződve, hogy ez ügyben ő a legilletékesebb. De végre is megszűnt a véleménykülönbség és terveket szöve lépé meg őket az igazak álma, melyből a madarak csicsérgésére ébredtek föl.

Bálint bácsi figyelmezteté ezúttal az iskolába jövő gyermekeket a nagy napra, valamint, hogy mindegyik tisztán és pontosan jelenjék meg az iskolában. Volt persze nagy álmélkodás a kicsinyek között, mert ők bizony a plébános és káplán uron kívül idegen embert nem igen láttak az iskolában. De legjobban bámult Duda Gyuri, midőn értésére adta a tanító úr, hogy ő lesz az iskola szónoka. Rögtön munkába fogott, és dicséretére legyen mondva, úgy ment neki ez, mint a frissen kent szekér.

Május 4-ike egészen a készülődéseknek volt szentelve. A leányok koszorúkat fontak, míg a fiúk virágot és zöldet hordtak az erdőből; szóval egy kéz sem hevert tétlenül.

Végre megérkezett a várva-várt nap, Róza

mely alkalmas volna zsidóknak és keresztényeknek egyaránt? A keresztényeknek készült erkölcstanban okvetlenül szó van Jézus Krisztusról, mint aki az erkölcstant e két alapelvben kimondotta: szeresd Istent, és szeresd felebarátodat, mint tennemagadat. A zsidóiban már arról szó nem lehet, mert azt, kit mi Isten gyanánt imádunk, ő csalónak tartja. Vagy ne legyen benne szó az Istenről? Akkor miről lesz? Politikai dolgokat fognak belekeverni quantum satis! Ilyen kérdést is olvashatunk majd benne, mint a francziáknál: Szabad-e a muszkát szeretnünk? Nem, mert negyvennyolczban megvert bennünket.*) S ilyképen erkölcsös gyermekek helyett nyernek majd politikai szinezetű képtelenségekkel szaturált honfiakat, kiknek az erkölcstől helyes fogalmuk nem lesz. No de félre a tréfával! nagyon komoly a dolog, komoly dologban pedig minden illetéktelen, vagy pláne rossz

*) L. ily című Vegyesünket: A független, jobban mondva vallásnélküli erkölcstan. Szerk.

akarattól eredő beavatkozások ellen szavunkat felemelni mindenkor kötelességünknek tartjuk.

Sankovits Bertalan.

A tanító példája.

„Gyermekeitek lesznek bírálóitok!” Ezen igazi és szép közmondás nem egy igazságot tartalmaz magában. Gyermekeink lesznek bírálóink, mert legjobban ismernek és ítélnek meg minket; minden hibáinkat, de előnyeinket is, azonnal észreveszik; azt is kitalálják bennünk, miről tán magunk sem birunk tudomással; megismerik szeretetűnket, de egyúttal közönyösségűnket is; kikutatják, kifürkészik, valjon „muszájból” vagy pedig kedvvel, buzgósággal, odaadással és szeretettel dolgozunk; röviden, ők legjobban tudják, minők vagyunk. Olyan gyermekek, a kik még nincsenek képmutatással és kétszínűséggel megvakítva s a kiknek szíve még a képmutatás árnyékát sem ismeri, sokkal igazságosabban ítélnek meg minket, mint a felnőtt emberek.

Gyermekeink lesznek bírálóink, mert tudva és nem tudva befogadják a mi lelkünk tulajdonságait; jó és rossz tulajdonságainkkal át és át

ünnepi ruháját véve fel, sőt maga Bálint bácsi is gálába vágta magát, már t. i. a mennyire lehetett. Hét óra után a gyermekek is kezdének gyülekezni és midőn már körülbelül mindnyájan együtt lehettek, még egyszer figyelmezteté öket Bálint uram arra, miképen viseljék magukat míg a magas vendég itt lesz. Örököt is kirendelt egy kiálló sziklára, hogy a vendégek érkezéséről kellő időben értesülhessen. De azok sokáig vártak magukra. Végre úgy fél tíz óra felé lélekszakadva jön a két, örnek kirendelt fiú, jelentve, hogy kocsi jön az úton. Borzas Bálint, mint jó hadvezér még egyszer megvizsgálja rendben van-e minden, azután pedig az épület elé ment, hogy az érkezőket fogadja.

Gondolhatni, hogy dobogott a szíve, midőn a kölesönös üdvözlés után szemtől-szembe találja magát az excellenciás vendéggel. Akart valamit a nagy szerencséről és megtiszteltetésről is mondani, de biz' most sem tudja szegény, hogy mit szólt akkor. A magas vendég csupa jóság és szerénység volt, kezét szorított vele, kedves barátjának nevezte, családja felől is kérdezősködött, a mi csak nevelte Bálint bácsi zavarát, mert sehogysem illet az ő előre átgondolt párbeszédjébe.

Majd nejét is be kellett mutatnia s míg az excellenciás ezzel beszélget, addig a mi Bálint bácsink kollégáihoz megy, hogy egy szerény megjegyzést kockáztasson a magas vendég kinézését illetőleg. „Nem tűnt fel nektek, hogy Ő Exciája másképp néz ki azon a képen, a mi a szobámban van?”

„Hát már elfelejtetted azt a közmondást, hogy mint az idő úgy mi is?” felelé Vidor.

„Persze, persze.”

Felesleges is elmondanunk, mily megható be-

nyomást gyakorolt a vendégekre mindaz, amit az iskolában láttak és tapasztaltak. Ő Exciája különösen érzékenyült; mert amint Bálint bácsi benső örömmel szemléle, többször még az arcát is eltakarta, nehogy benső érzelmeit elárulja. Volt azután általános dicséret az egyik, szerénykedés a másik oldalon, amit az izletes ebéd azután megpecsételt. Ebéd után még egyszer nyilvánítá megelégedését Ő Excellenciája s biztosítva Bálint barátját jó indulatáról, kísérvőivel eltávozott. Hagyjuk most Porzasékát magukra, hadd örvendjenek együtt ez esemény egyes részletein.

II.

Két hétre e látogatás után Balázs Sándort Vidornál találjuk. Mindketten a kertben lévő lugosfelé tartanak, közbe-közbe valami mulatságos dolgokat közölve egymással. Balázs arcáról azonban mindenki leolvashatja, hogy e vigság — legalább nála — nem egészen őszinte.

„Nem tudom mi az Márton, de bizonyos balsejtelem vesz erőt rajtam, amitől hiába iparkodom szabadulni.”

„Ugyan menj; neked mindig valami balsejtelemmel van dolgod. De éppen itt megy a levélhordó, talán nekem is hoz valamit. Hé János! nincs-e valami az én számomra is?”

„Úgy látszik, hogy van.” És volt is; még pedig levél a városból.

„Az írásról ráismertem, hogy Bélától van. Ül le Sándor, majd én hangosan elolvasom a levelet, talán megint valami érdekes dolgokat ír az öregűnkéről.” Itt is érvényesülni látszott ama

lesznek hatva s követvén minket, lelkünk képévé válnak. Minden tanuló tanítója részét rejti magában, tulajdonságainak örökösévé válik és ezen örökség után minket itélni fog a mostani, meg a jövő nemzedék. Két részből áll minden ember lelki tulajdonsága: 1. abból mit az Isten adott neki és 2. mit a nevelés. Tanítványainkat tudva és nem tudva neveljük. De mindig szemünk előtt kell tartanunk, hogy nem csak tudományokkal, hanem tapintattal, erénnyel és hittel nevelünk s hogy ez majd mind az ő lelkük tápláléka leend, azért itt okvetlenül szükséges, hogy annak, a ki etet, táplál, legyen „mivel” etetni, táplálni, és hogy a táplálék, melyet nyújt, legyen egészséges és erősítő.

A tudásnak nyújtása és a különféle tanulmányok még nem elégségesek nekünk a nevelésnél, mert a gyermekekkel van mit tennünk. A felnőtteknek néha a költőt buzgalom is kiszélesítheti a hitet, de a gyermekeknek soh' se elegendők a szavak, legyenek bár azok a legtudományosabbak s legkiszélettebbek; azoknak a mély hitre van szükségük, a mely a legközönségesebb szavak leplében is átjár lélekből lélekbe... de erre biz' nem tanít minket a könyv. Ehhez szükséges, hogy olyan légy, a minőnek tanítványodat akarod. A

jó példa... ez azon bűvszer, ez azon titokszerű hatalom, a mely a nevelésnél csodákat művel.

Mindegyikünk meggyőződött arról és nyilvánvaló az igazság, hogy az élőszavak sikeresebbek az írott szavak sok köteteinél. És miben rejlik e túlsúly? Abban, hogy az élő szó a hit hatalmát rejti magában. Ha azonban az élő beszédnek nincsen ezen hatalma, úgy az is csak olyan életnélküli pusztaság, mint az írott vagy nyomtatott szó.

A hitetlen ember hitre nem taníthat, a munkát nem kedvelő s kerülő ember mást, bár a legmeggyőzőbb érvek segítségével is, hiába igyekszik meggyőzni a munka fontosságáról s becseről, a rendetlen, tisztátalan s magára semmit sem tartó tanító, hiába tart prédikációt a gyermekeknek a tisztaságról, rendszeretéről stbről. A ki a szenvedélyek hatalma alatt áll s nincsen elég erkölcsi ereje, hogy azokat magától elűzhesse, hiába szónokol az erényekről és az önmagán való uralkodásról. A ki tán gyakrabban s jobban emelgeti a kancsót, mint kellene, hiába érvel a mértékletesség egyletek fontosságáról. A ki az „ördög bibliájából” nagyokat olvas s mindig csak más nap, „korán” jön haza, hiába harcol a kártyajátszás ellen és hiába bizonyítgatja, milyen jó s egész-

közmondás, hogy nem jó az ördögöt a falra festeni és a mi Vidor barátunk sem sietett a hangos olvasással, hanem amint átfutotta a sorokat, odanyújtá a levelet Sándornak, hadd olvassá el ő maga, hiszen őt is érdeklí.

„Kedves barátom! A tanfelügyelő úr megbízásából tudósítlak, hogy f. hó 25-ére légy szíves Balázs kollégáddal ide fáradni. Az okot te talán jobban fogod tudni mint én, ki is csak valami impertinenciáról hallottam az öregünket beszélni. Üdvözöl — Béla.”

Ez volt a levél tartalma. Balázs Sándor egészen oda volt és Vidornak is elment a kedve az elceléstől, de csak rövid időre, mert a másik pillanatban már ismét természetének vígabb része volt túlsúlyban.

„Mit is búsulunk? Hiszen a tanfelügyelő sem emberevő, azután meg talán csak fogja érteni a tréfát is. Ismerem még képezdész koromból, mert tanáraink közül őt szerettük legjobban.” Így vigasztalá Marci búsuló kollégáját.

„De hogy adjam ezt feleségemnek tudtára?”

„Tudod mit? Mondd, hogy valami fontos ügy megbeszélése miatt hiit magához a tanfelügyelő. Hiszen a feleségednek sem kell mindent tudnia.” Végre is mit tehetett egyebet? — A kitűzött napon mindkettőt a vasparipa viszi a városba, s egy óra múlva már a rettegett „öreg” előtt állanak, ki is hátratett kezekkel állt szobája közepén, hogy a két bűnöst megleckéztesse. Beszélt a tanítói hivatás magasztosságáról, a becsületről, a kollegiálisról. „Önök pedig — úgymond — mindezt lábbal taposták. Megsértették a tanítói becsületet,

visszaéltek társuk jóhiszeműségével, sőt még az én nevemmel is. Meggondolták-e egyúttal azt is, hogy mily következményei lehetnek ennek, ha ez nyilvánosságra jön? Társuk a gúny tárgyává lesz és magam is kellemetlen helyzetbe jövök. Belát-hatják, hogy ennek önök isszák meg a levét.”

De Vidor ismerte emberét; tudta, hogy vihar után mosolyog legjobban a nap. Azért egy betűt sem szólt; hadd beszélje ki magát tetszése szerint, legalább könnyebb lesz a szíve.

„Hát mindezekre még mentséget sem hoznak fel?”

Vidor felismerte a kedvező pillanatot és hogy az ügynek más fordulatot adjon, bánatteljes arccal kért bocsánatot az öregtől. „Ha a tanfelügyelő úr megengedi, úgy . . .”

„Beszéljen hát.”

„Csak tréfa akart lenni az egész . . .”

„Ilyen dolgokkal nem lehet tréfát űzni.”

„A kérdéses levél általam volt írva, már pedig ő igen jól ismeri az írásomat. Azonkívül a ministert és tanfelügyelőt idéző jel közé tettem s a tanfelügyelő úr neve nem volt rajta. A pecsétet is megnézhetette volna, a mely az én nevemet tartalmazza. Ha ezeket megnézi vala, úgy lehetetlen, hogy fel ne ismerje a tréfát. úgy hogy nem tudtam hová lenni csodálkozásomban, midőn láttam, hogy ő komolyan vette a dolgot. Csak a nagy izgatottság okozhatta, hogy mindez kikerülé figyelmét.”

A tanfelügyelő erre íróasztaláról egy levelet vett fel, mely nem volt más, mint az, a melyik Bálint bácsit oly nagy izgalomba ejtje. Jól össze-

séges, ha az ember már kilencz óraker ágyban szundikál. A tanító példája a legfontosabb s leg-hatalmasabb eszköz a nevelésnél. Már maga a morális értéke is tanít s az ő nevelési művében legtöbbet működik közre. Azonban tanítván másokat, mi is tanuljunk; harczolván a gyermekekben rejtett rossz tulajdonságok ellen, legeslegelőször saját magunkban harczoljunk a rossz ellen.

Ha még azt is megfontoljuk, hogy a szülők bizalmát csak úgy és akkor nyeri meg a tanító, ha megismerik az ő morális értékét, — a legbiztosabb kezeskedést t. i. arra nézve, hogy gyermekeiket a biztos kezekre bízták; ha azt is tekintetbe vesszük, hogy a tanító kell, hogy a községbelieknek mintaképe legyen, a kiben, mint a tükörben kell, hogy lássák azon erényeknek és jó tulajdonságoknak képét, a melyekkel majd az ő gondozására bízott gyermekeik szíve diszítetik föl és megtöltetik: úgy be kell ismernünk hogy úgy az iskola fontossága a községbeliek szemében, valamint az iskola iránt tanúsító bizalmuk: a tanító erkölcsi értékétől függ.

„Milyen a boltos, olyan a boltja, milyen a tanító, olyan az iskolája!” Gondoskodjunk arról, hogy, midőn szerintünk ítélnék az iskoláról, ezen

ítélet kedvező legyen és az iskola iránt való szeretetet és bizalmat erősítse. A miről itt általában volt a szó, az szolgáljon különösen nekünk, falvakban működő tanítóknak, hol nemcsak a gyermekek, tanítványaink, de a felnőttek is folytonosan látják a tanítót nemcsak az iskolában, a templomban, de házában is, séta alkalmával, gyülekezeteken, multságokon stb. szóval mindenütt. Ép azért szorgosan figyeljünk, hogy valami rossz példával ne tegyük tönkre úgy saját, valamint tán elődeink és kartársaink művét is.

Nem mondtam én semmi újat, mert ez már mind „régis” és „ismert” dolog. De miután ezen kipróbált igazságokat nem is lehet eléggé s gyakran emlegetni, ép azért kell azokat folytonosan szemünk előtt és még jobban emlékezetünkben és szívünkben tartani.

Ha tehát növendékeink szívét a különféle erénytelenségektől és rossz szokásoktól megóvni akarjuk, mindig szívünk belsejébe is tekintsünk és állandóan arra gondoljunk: „Gyermekeink lesznek bírálóink!”

Bielek Károly.

vissza nézte, azután nyugodtabb hangon felelé: „Ez természetesen enyhítő körülmény, de nem menti ki teljesen az önk bűnösségét, mert figyelmeztetniök kellett volna kollegájukat, kinek költéséget is okoztak. Tudják jól, hogy csakis hivatásának élénk tudata lelkesítheti amaz embert az ott maradásra és oly buzgó munkásságra.”

„Ami a költséget illeti — szólt Vidor — arra nézve megegyeztünk Balázs barátommal, hogy azt valami jó címen megtérítjük szegény kollegáinknak; azért kérnök a tanfelügyelő urat, lenne szíves nekünk valamit tanácsolni.”

Erre azután a haragnak utolsó fellege is elszállt a tanfelügyelő homlokáról. „Az ajánlatot elfogadom, mert el is vártam önöktől, hogy így gondolkozzanak. A módra nézve, majd kieszelek valamit. A többire most szemet húnyok, de többé ilyesmit ne halljak. Különben szívesen látom önöket asztalomnál, a hol a részleteket is elmondhatják.”

A megtisztelő meghívás természetesen elfogadtatott.

Az ebédnél Vidor elmondta a „ministeri” látogatást részleteivel együtt, a mi az „öreget” is humoros állapotba hozta.

„A Dunántúlról — úgymond Vidor — jött egyik ismerősöm, ki feltűnően hasonlított a minister úrhoz; és e hasonlatosság ébresztette bennem ama gondolatot, hogy Bálint barátunkat megtréfáljuk. De ha szabad kérdezni, a tanfelügyelő úr hogyan jutott amaz ominózus levél birtokába, és általában, hogy tudta meg ezt az egész históriát?”

„Jó madarak, hát önök azt hitték, hogy én

ezt soha meg nem tudom? Az egészet a füzesi plebános úrtól hallottam, kivel a multkor találkoztam. Azt mondta, hogy volt Káposztásfalván vizsgálaton és véletlenül hallotta a gyermekektől, hogy az iskola most is olyan szép, mint mikor az a nagy úr volt náluk. Többet azonban ki nem vehetett belőlük, de meg Borzas Bálintból sem; csak annyit mondott neki, hogy egy átutazó előkelőség tekintette meg az iskolát, a miről ő előre volt egy levél által értesítve és így könnyű volt elkészülni s az iskolát feldíszíteni. Én nem tudván mi van a dologban, hallgattam. Másnap azután politikusan megírtam Borzas úrnak, küldené el azt a levelet hozzám; ebből megtudtam, amit tudni akartam.”

A bűnösök könnyű szívvel keltek fel az ebédetől, melyért köszönetet mondva s egyúttal bocsánatot is kérve a történetekért, a legközelebbi vonattal hazafelé pályáztak.

Balázs meg nem állhatta az úton, hogy érzelmeinek kifejezést ne adjon. „Hallod Márton, nagy szerencsénk van; én rosszabbtól tartottam.”

„Úgy-e mondtam, hogy ismerem az öregünket? De az asszonyok előtt jól vigyázz pajtás a nyelvecskédre.”

III.

Borzasék egészen oda voltak örömiükben. Az első napokban másról nem beszéltek, mint a látogatás egyes epizódjairól. Nem tudtak eléggé csodálkozni a „minister” úr szerénységén és szívélyes modorán. De utóvégre is minden mulandó itt a földön, következőleg Borzasék sem gondolhattak mindig

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Beküldetett: A szent mise szolgálatmódja (Ministráció magyar betűkkel). Róm kath. elemi fitanodák használatára. Nyolcadik kiadás, kiadta Károlyi Mihály, bács-topolyai tanító. Ára a füzetnek 10 kr. Az egyszeregy helyett inkább valami alkalmas imádságot csatolhatott volna hozzá; megérjük nemsokára, hogy gyermekek számára irt imakönyveink első lapján is az „egyszeregy“ fog diszteni. Hja, praktikus?!

A m. kir. egyetemi könyvnyomdában kaphatók: A gymnasiumi tanítás terve s a reá vonatkozó utasítások 8-rét, 163 lap. Ára 60 kr. — A reáliskolai tanítás terve s a reá vonatkozó utasítások 8-rét, 169 lap. Ára 60 kr.

Megjelent: Mária-lant: I. A lemondás dalai. Irta Kalocsay Alán. Ajánljuk ezen költeményfüzetet, melyet a tartalom sajtósága, a kifejezés természetes gördülékenysége, a kedély melegsége, a fenkölt vallás hangulat jellemeznek, t. olvasóink becses figyelmébe. Kapható Kalocsán a »Máriakert« szerkesztőségében. Ára 50 kr.

Megjelent: „Morzsányi csárdás.“ Zongorára szerző Ross Nándor fővárosi tanító. Ára 60 kr. Megrendelhető a szerzőnél (VII külső dob-utca 15. sz.) s Táborzsky és Parsch nemzeti zeneműkereskedésében Budapesten.

Erdélyi Sándor, szeged felsőjárásí kántor „Temetési énekek“ című könyve már elhagyta a sajtót. Most még megrendelhető 1 frt 50 krért, bolti ára 2 frt lesz.

Dalár-zsebkönyv-re mely négy szólamú férfi és vegyeskarok authologiai gyűjteményéből áll, hirdeti előfizetést Varga József, bethlenfőiskolai s tanítóképezdei ének és zenetanár Nagyenyeden. A mű június közepén jelenik meg. Előfizetési ára május 15-ig 2 frt, azontúl magasabb lesz.

Egyezer és egyszáz magyar népdal! Most jelent meg a »Magyar Dal-Album« 6-ik folyamának 5-ik füzeté az 1081—1100. számú dallamokkal, zongorára alkalmazva. Előfizetéseket még mindig elfogad a »Magyar Dal-Album« kiadóhivatala Győrött, és pedig 1 évre (10 füzetre) 1 frt 80 kr.; fél évre (5 füzetre) 90 kr. Egyes füzetek ára 25 kr. A füzetek bérmentve küldetnek.

VEGYES.

A független, jobban mondva vallásnélküli erkölcsstan, melyet néhány liberalis tanító ur Magyarországra is szeretne behozni, Franciaországban 1882. márcz. 28. óta taníttatik csaknem minden iskolában, Burdeau kátéja nyomán. Ezen káté utolsó fejezete a felebaráti szeretetről szól és a következő épületes párbeszédet tartalmazza. *Kérdés.* Kiket szeretünk természetesen? *Felelet.* Azokat, kiket ismerünk és akik magukat irántunk

ez egy tárgyra. A mindennapi gondok és kötelességek e kedves emlékü napot is háttérbe kezdék szorítani. Borzas Bálint uram azonban gondoskodott róla, hogy az utókor is tudomást szerezzen e látogatásról, melynek két levelet szentelt az általa nagy gonddal vezetett naplóban.

Bérees vidékeken tudvalevőleg sokkal félelmetesebbek szoktak lenni a nyári zivatarok, mint a lapályon. Eppen ilyen készült Káposztásfalván is, midőn egy júniusi nap délutánján a postaküldőnc jött Borzasék házába.

„Siettem, hogy még a vihar előtt átadhaszam, amit a mester úr számára hoztam. Legyen szíves csak ezt a „receptet“ aláírni; a pénzt is kiadták, nehogy az ide-odajárás sok időt vegyen igénybe.“

„Hát pénzt hoztál nekünk? Erre igazán kíváncsi vagyok. Hiszen a püspöki hivatalból már megkaptam járandóságomat, máshonnan meg nem szoktak küldeni.“

„Nézd meg Bálint először a címet, csakugyan nekünk szól-e; nehogy valami tévedés történjék.“ Igy inté férjét a szorgoskodó nő. A boritékon a tanfelügyelőség pecsétje volt látható és Borzas Bálint címén kívül e szó: „hivatalból“.

„Semmi kétség! Hiszen itt a nevem és hivatalom is. Terhelve 70 frttal.“ A boritékot szépen vigyázva bontá fel, nehogy bajuk történjék a szép bankóknak. Ez egyszer csakugyan a tanfelügyelőtől jött a küldemény a következő sorok kíséretében:

„Tisztelt tanító úr! Önnek buzgó és önfeláldozó működését már régóta kísérem figyelemmel

és csak a kellő alkalmat lestem, hogy elismerésem tetteg is bebizonyítsam. Az e napokban tartott megyei gyűlésen csakugyan nyílt is alkalmam ön mellett felszólalhatni. Van ugyanis a megyének egy szerény alapja, melynek kamatai szegény és buzgó tanítók között osztatnak szét. Az 50 frtot innen kapja, nem mint bért, mert hiszen az ön munkáját pénzzel megfizetni nem lehet; vegye ezt, mint elismerést, melylyel a megye, hazafias és önfeláldozó működéséért adózik. A mi ezen felül van, azt őszinte tanügybarátok küldik a kis Rózának. Maradok ön iránt mindig

jó indulatú tanfelügyelője

Mély csend következett erre, egyikük sem merte megtörni e némaságot. De annál beszédesebbek voltak a szemek; ki tudná megmondani, mit olvastak Borzasék egymás szemében. Rózánál legrövidebb ideig tartott a hatás, hogy helyet engedjen még nagyobb örömmek. „Édes apám, ugy-e ezt elteszi az én számomra; ha majd nagy leszek akkor veszek önnek és a mamának, meg Endrének is valamit?“ Bálint bácsi sem fojthatta el tovább örömét, ölebe fogta a kis csacsogót s jól összevissza esókolta, akárhogy szabadkozott is Róza a tüskés bajusz vakarásai ellen. De ekkor mintha valami észbe jutott volna Borzas uramnak. „Anyjuk! most megint eszembe jutott a minister. Nem lehetséges-e az, hogy“

„Kitaláltad a gondolatomat Bálint.“
„Az Isten áldja meg azt a jó urat.“

Garamparti.

jóknak bizonyították. *K.* Kiket szeretünk a nélkül, hogy ismernők? *F.* Azokat, kik ugyanazon hazához tartoznak, honfitársainkat. *K.* Kiket kell még szeretnünk? *F.* Szeretnünk kell még minden embert; azokat is, kik nem francziák. *K.* Kell-e a németeket is szeretnünk? (Mily abszurdum e kérdés, a fentebbi felelet után! De halljuk a választ!) *F.* Arra még csak gondolnunk sem szabad, hogy szeressük, kik Franciaországnak ártottak, akik a francziákat Elzász-Lotharingiában elnyomják. *K.* Mit kell ez irányban mindenekelőtt tennünk? *F.* Mindenekelőtt meg kell tőlük szabadítanunk elszakított testvéreinket. *K.* Ha Elzász-Lotharingia egyszer felszabadíttatik, szabad lesz-e akkor a németeknek a rosszat rosszal fizetni vissza? *F.* Nem. Ez nem volna méltó francziákhoz. (Oh mily magasztos glória!) *K.* Mily viszonyban állanak egymáshoz a nemzetek tekintve az emberiséget? *F.* Egyenlők egymással. Valamint a polgárok tagjai egy nemzetnek, úgy a nemzetek tagjai az emberiségnek. *K.* Mi képezi Franciaország dicsőségét; mi által érdemli meg, hogy örökre fennmaradjon? *F.* Franciaország dicsősége abban áll, hogy mindig más nemzetek jólétének előmozdítására törekedett. (Ez ugyan dicsőségnek dicsőség volna, de vajjon kérkedhetik-e vele Franciaország?) Emiatt megérdemli, hogy fennmaradjon és a németek gyűlölete daczára is fenn fog maradni Franciaország! (Magyar Sion) — Mi meg azon kérdészt kapcsoljuk ehhez: Ugyan meddig fog fennmaradni ilyen erkölestán mellett? A feleletet adja meg a t. olvasó maga.

A címkérdés a polgári iskolában. A „Polgári Iskola“ legutóbbi füzetében azt olvassuk, hogy a polg. isk. tan. orsz. egyesülete érettnék találta e kérdést a megoldásra és különösen a vidéki intézetekben működők óhaját figyelembe véve ez ügyben kérvényt intézett az országgyűléshez. A Schuch József elnök és dr. Götz József titkár által aláírt kérvény a következő kérelemmel záródik be: „A polgári iskolák belső és külső fejlődése, megzimosodása, az abban működő egyének fontos társadalmi állása, tekintélye és életviszonyainak jobbítása érdekében kérjük a mélyen tisztelt képviselőházat, méltóztassék oda hatni, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatási miniszter ur a polgári iskoláknál tanító egyéneket kivétel nélkül mielőbb rendeltileg tanári címmel ruházza fel.“

A himlőoltási kényszerre vonatkozó törvényjavasltnak a tanítókat is érdeklő pontjai: 1. Az elemi népiskolába belépő tanköteles gyermek, felvétele alkalmával köteles igazolni azt, hogy jó sikerrel be volt oltva, vagy a legutóbbi 5 év alatt természetes himlőt állott ki, esetleg, hogy e törvény értelmében fel van mentve a beoltási kötelezettség alól. Az ezt igazolni nem képes tanköteles gyermeket a tanító az illető hatóságnak a felvételtől számított 3 nap alatt bejelenteni tartozik, a hatóság pedig a gyermek beoltása iránt megteszi a kellő intézkedéseket. 2. A nyilvános- és magániskolák és tanintézetek növendékei életük 12. évének betöltése előtt újra oltandók, ha az újraoltási idő előtt 5 éven belül valóságos himlőt nem állottak ki, vagy nem igazolják, hogy ez időn belül eredményesen be-

oltva voltak. 3. Azon növendékek, kik nem igazolják, hogy életük 12-ik éveig újra oltattak, vagy 5 éven belül sikeresen beoltva lettek, vagy természetes himlőt állottak ki, a tanítók által a hatóságnak bejelentetnek. A hatóság az ily növendékek beoltása iránt megteszi a kellő intézkedéseket. A polgári és középiskolákba s az ezeknek megfelelő vagy magasabb tanintézetekbe az ilyenek addig véglegesen fel nem vehetők, míg az így kiderült hiány pótolva nincs, vagy nem igazolják azt, hogy az újraoltás kötelezettsége alól törvény szerint felmentettek. 4. Azon polgári, középiskolai, ezeknek megfelelő, vagy magasabb tanintézet igazgatója, ki a vezetésére bízott tanintézet tanoncjai közé véglegesen felvesz 12-ik életévét már betöltött olyan tanuló, ki vég-himlővel újra oltva nem lett, vagy az újraoltás alól törvény szerü mentességet nem igazolja; továbbá azon elemi népiskolai tanító, ki a jelen törvény által reá vonatkozólag kimondott kötelezettségének nem felel meg, 10 frittól 50 frittig terjedő pénzbírsággal büntetetik.

Jótékonyág. A bazini, modori és szentgyörgyi egyesült takarékpénztár igazgatótanácsa a fővárosban a segélyforrások befolyásához képest máris létesülőben lévő országos tanítói árvaház alapjának a pozsonymegyei kir. tanfelügyelőség útján 20 frotot, a dunaszerdahelyi iskolai takarékpénztár pedig 10 frotot küldött az ez idei tiszta jövedelméből, mely nagylelkü adományozásért ezennel e lapok útján is hála és elismerés adóztatik.

Nyugdíjazás. A magy. közoktatásügyi miniszter Huszicska szül. Weisz Antóniának, néhai Huszicska János volt bohunézi r. kath. néptanító özvegyének évi 84 frtnyi nyugdíjsegélyt, Károly, Amália, Antónia és Mária nevű kiskorú gyermekeinek pedig évi gyámpénzül szintén 84 frot; — továbbá Huszicska szül. Vanyerka Petronella, néhai Kubisza Venczel, volt vajnori r. kath. tanító özvegyének évi 84 frtnyi nyugdíjsegélyt és még kiskorú Ferenc nevű árvájának 25 frtnyi gyámpénzt; — végre Baranek szül. Plech Paulinának, néhai Gruber Károly volt stomfai tanító volt özvegyének 168 frtnyi végkielégítést engedélyezett az orsz. tanítói nyugdíjalapból.

Tanügyi tájékoztató. Az akadémia II. osztályában Láng Lajos az 1867—1885. évek közötti középiskolai oktatásról értekezett s adatokat hozott föl arra, hogy a középiskolák általában nemzetesebb jellegűek mint a népiskolák. A középiskolák közül a tannyelv 122-ben kizárólag magyar, 11-ben nem magyar (ezek közül 7-ben német, 4-ben oláh), a többi 45-ben vegyes a nyelv, de ezek közt is helyet foglal a magyar tannyelv. — Salzburg város tanácsa szigorú rendeletben megtiltotta a vendéglősöknek, hogy a tekepályáknál a bábok felállítására iskolaköteles gyermekeket alkalmazzanak. Nálunk is volna értelme ezen tilalomnak! A legújabb kimutatás szerint Bécs 158 községi nép és polgári iskolában az osztályok száma 1433, a gyermekeké 81, 118 (41, 342 leány, 39, 776 fiú), a tanítóké 1617. — Csehország nép- és polgári iskolának ez évre előirányzott költsége 7, 843, 526 frt. tehát 819, 650 frrtal több, mint a miénk. Pedig hogy kérkedik a miniszter úr ő kegyelmessége! ? — Bécs elővárosainak tanítói külön díjazás nélkül voltak kötelezve arra, hogy az esti tanfolyamokban tanítsanak. Edig szó nélkül türték ezt az állapotot, most azonban együttesen kérelmet intéztek a ministeriumhoz, melyben az esti tanításért díjazást kérnek. Bécs városa meghallgatta kérésüket, a szolgálat fejében ezentúl tiszteletdíj czímen 70 frotot kapnak — A szatmármegyei rk. néptanítóegyesület e hó 13-án tartotta meg ez idei rendes közgyűlését.

Szerkesztői telefon.

P. S. Szépen köszönjük a küldöttéket! A hallgatás csakugyan hosszú volt. Ismerjük elfoglaltsága nagyságát és nagy elismeréssel vagyunk fáradszatos munkássága iránt. Szívünkben kívánjuk, hogy a szembaj minél előbb elmúljon. Ezerszeres üdvölet! — *B. K. Trubín* Megjött mindakettő. Sorba vesszük. Köszönjük — *M. Z. Tóttelék.* Sziveskedjék mások a számokat egyszerűen a postahivatalnál meg-reklamálni, a mi semmi költségbe sem kerül.